



Per Stig Møllers tale ved VL Døgnet

Taler

Per Stig Møller
Udenrigsminister

Dato

28. januar 2004

Sted

Dansk Selskab for
Virksomhedsledelse,
København

1. Indledning

EU udvides den 1. maj 2004 med 10 nye lande i Øst- og Centraleuropa. Udvidelsen er en afgørende begivenhed i dansk og europæisk historie. Den trækker lange linjer bagud – hvad har forudsætningerne været – og fremad: Hvilken fremtid går vi i møde? Der er ingen tvivl om, at den har stor betydning for dansk og europæisk erhvervsliv, men først og fremmest er den en enestående historisk mulighed for endelig at skabe varig fred i Europa. Det er uhistorisk at tro dette, men det var også uhistorisk i 1945 at tro, man kunne skabe varig fred mellem Frankrig og Tyskland!

Jeg vil derfor gerne sige tak til arrangørerne for at have valgt dette emne til VL-døgnet. Det er jo historisk set i disse dage et afgørende emne.

Fra 1. maj 2004 består EU af 25 lande med i alt 455 millioner mennesker – et enormt indre marked med et vældigt potentiale. Europa kan blive det afgørende marked i en global økonomi, hvis vi ellers kan finde ud af det og satse rigtigt!

Udvidelsen er en historisk mulighed for fred, velfærd og udvikling i Europa – og for et stærkt og dynamisk Europa, som kan være med til at sætte dagsordenen i globaliseringen og den teknologiske udvikling.

Trods skuffelsen med WTO-forhandlingerne i Cancun, viser viljen til at gå i gang igen, at den økonomiske globalisering i fremtiden vil dominere landes og virksomheders vilkår. Vi får en fortsat liberalisering af verdensøkonomien, og de tekniske fremskridt vil i stigende grad gøre produktionsfaktorerne mobile. Kinas og Indiens integration i den globale økonomi vil være den faktor i globaliseringen, der ændrer Danmark og Europas situation væsentligst. De kan vinde markeder til os, men de kan også i et markedsmæssigt samspil via WTO stille os alle bedre og dermed gøre verden fredeligere.

Havde udvidelsen ikke fundet sted, ville de Øst- og Centraleuropæiske lande have konkurreret med Kina og Indien om lavtlønsjobbene, men med udvidelsen undgår de dette. Igennem medlemskabet får de et hurtigt løft velstands- og kompetencemæssigt – hvorved de vil styrke deres egen og hele Europas internationale konkurrencekraft. I første omgang flyttes lavtlønsjobs til dem, men i anden omgang vil deres økonomiske og sociale udvikling rimeligt hurtigt udviske forskellene inde i Europa, fordi EU bliver et sammenhængende marked.

I mit indlæg vil jeg koncentrere mig om:

- Karakteren af udvidelsen

- Ændringerne i Europa
- Globaliseringen som ramme for Europas udvikling og -
- De nye muligheder og udfordringer for dansk erhvervsliv.

I den forbindelse fokusere på forhold, der har betydning for dansk erhvervsliv – særligt eksport og investeringer. Det betyder, at jeg har valgt ikke at tale om EU's forfatningstraktat, afstemningsregler mm. Alt det får vi rigelig tid til at tale om resten af året.

2. Karakteren af udvidelsen

EU har 4 gange tidligere været igennem en udvidelse. Denne gang er noget helt særligt. Det gælder begrundelsen for udvidelsen, omfanget af udvidelsen, og det gælder med hensyn til dens politiske indhold. Efter udvidelsen vil EU's placering i verden være ændret - ligesom Danmarks placering i Europa heller

ikke vil være den samme længere.

Der er tale om en meget stor udvidelse: 10 lande og 74 millioner mennesker. Det svarer til, at medlemskredsen udvides med 2/3 og befolkningsantallet med 20 pct. Kun udvidelsen i 1973, da Danmark kom med, kan i størrelse sammenlignes med nu. Dengang blev antallet af lande udvidet med 50 pct. og befolkningen med 1/3. Modsat var udvidelserne i 1981, 1986 og 1995 af langt mindre omfang – både mht. antal lande og befolkningsstørrelse.

Alligevel er denne udvidelse den vanskeligste, for i modsætning til de tidligere udvidelser var de nye lande ikke markedsøkonomier. Derfor var det nødvendigt med en lang forberedelsesperiode. Østeuropæerne har siden 1993 været igennem en gigantisk transformationsproces af deres økonomier fra kommando-økonomier til liberale økonomier. Store banker og industriforetagender er blevet splittet op og privatiseret. Markeder og priser liberaliseret. Der er etableret nye myndigheder til at overvåge den fri konkurrence. Retssystemerne og domstolene er reformeret. Hele EU retsaktssystemet implementeret. Det er utroligt, men sandt, at i dag er banksektoren i Tjekkiet mere privat end i Tyskland. Og energimarkedet mere frit i Polen end i Frankrig.

For Danmark er udvidelsen af allerstørste betydning. Østersøen, der altid har været et ufredens hav, er endelig blevet et fredens hav og på en ganske anden måde, end Sovjetunionen havde forestillet sig! Såvel Gåsetårnet som Stevnsfortet var vendt mod fjenderne hinsides Østersøen, men nu er Stevnsfortet kun af turistmæssig interesse, for nu har vi i modsætning til tidligere epoker i vor historie venner og samhandelspartnere hele vejen rundt om vore grænser. Ja, gamle modparter fra Warszawa-pagten, herunder Polen, der skulle besætte os, er nu medlemmer af NATO. Udfordringen består herefter

i at udbygge de økonomiske, kulturelle og politiske forbindelser med nabolande, der er vores allierede, og klubkammerater.

Østersøen er blevet et indhav i EU, og Østersøregionen en mulig vækstregion. Vi er ikke længere en del af periferien. Vi er rykket mod centrum både geografisk og politisk, hvor vi har indledt et tæt samarbejde med de baltiske lande.

Men EU skal ikke bestå af klubber, for det udvidede EU med 25 medlemmer skal fungere som et fællesskab. Udvidelsen betyder, at Danmark og dansk erhvervsliv har fået nye og større handlemuligheder i hele EU. Det skal vi naturligvis drage fuld nytte af.

3. Digression: - Vanskeligheden ved at spå

Det skal jeg nu komme ind på, men først vil jeg se lidt ud i fremtiden, selv om det mere er reglen end undtagelsen, at vi overser de virkelig vigtige og skelsættende udviklinger. I forhold til fremtiden er vi gerne nærsynede. Alligevel hævder jeg, at globaliseringen og Kinas og Indiens indmarch er de vigtigste vilkår i de næste 15-20-30 år, og kommer de to ikke med, vil der være lagt op til store konflikter i fremtiden, men de arbejder selv på at komme med, og vi ønsker at få dem med.

Derfor er det denne situation, vi skal forsøge at få indflydelse på. For vi kan påvirke historiens gang ved en bevidst og varig indsats.

Fremtiden formes nemlig af en kombination af

- nødvendigheder,
- tilfældigheder og
- en bevidst indsats, der både gør tilfældigheder til nødvendigheder og gør muligheder til realiteter.

Det er således udtryk for en bevidst politisk indsats , gennemført over næsten et halvt århundrede, at vi har EU i dag, og at freden synes varigt sikret i Europa. Det har ikke været nogen nødvendighed, at det skulle gå sådan, for normalt gik det jo ikke sådan - og der har været tilfældigheder undervejs - men uden den bevidste, langvarige og vedvarende indsats, baseret på at fremsynede mænd så muligheder efter 2. Verdenskrig, ville det ikke være lykkedes.

For så vidt angår Kinas og Indiens integration i verdensøkonomien er det udtryk for en nødvendighed, men hvordan processen konkret vil forløbe, vil selvfølgelig til dels påvirkes af tilfældigheder, sådan som det var tilfældigt, man i Cancun havde en ledelse, der ikke så muligheder, og derfor tabte det nødvendige resultat på gulvet! Men ser vi både nødvendighederne af og mulighederne i globaliseringen, er det dette perspektiv, vi skal målrette vores bevidste politiske og strategiske handlen efter. Kun derved kan vi være med til at forme fremtiden i den retning, vi ønsker, og i det mindste forhindre den i at gå i den retning, vi ikke ønsker.

4. Globaliseringen som ramme for Europas udvikling – herunder Kina og Indien.

Nogle af de ”nødvendigheder” i globaliseringen, som jeg opfatter som de vigtigste, er

- Asiens – Kinas og Indiens - øgede økonomiske styrke

- Den fortsatte hastige teknologiske udvikling

- En skæv verdensudvikling uden fortabte ulande, fattigdom, terrorisme – og befolkningspres fra bl.a. Nordafrika og Mellemøsten

- Samt presset på miljøet

Får vi økonomisk vækst, får vi økologisk pres. Kunsten er at få det til at gå op i en højere enhed, og kun en teknologisk udvikling kan hjælpe os hermed.

Hvad der ydermere vanskeliggør kunststykket er den demografiske udvikling.

Befolkningsudvikling, miljø og økonomisk vækst

Demografien vil i de kommende 25 år medføre nogle store forskydninger og voldsomme økonomiske, økologiske og geopolitiske problemer. Både Europa og Nordamerika risikerer at løbe ind i regionale og nationale vanskeligheder, som kan sætte vores velfærdssamfund, retssamfund og demokratier under voldsomt pres.

Det skyldes, at Europas befolkning vil falde svagt de næste 25 år og Nordamerikas befolkning kun vil stige svagt. Samtidig vil befolkningerne i Nordafrika, Mellemøsten og Latinamerika vokse meget kraftigt. Resultatet af denne udvikling kan meget let blive et voldsomt pres på Europas og USA's grænser. Kun én ting vil kunne forhindre dette: At Afrika og Latinamerika opnår så høje økonomiske vækstrater, at fattigdommen og arbejdsløsheden kan reduceres i deres egne lande. I og med de vil have en befolkningstilvækst på 2-3 pct. om året i de næste mange år skal den økonomiske vækst være mindst 5-6 pct. årligt for at opnå dette mål – hvilket næppe synes realistisk for områderne som helhed. Og opnår de ikke denne fremgang, støder vi på faren for nationale og regionale problemer, som vil forskyde sig og bringe globaliseringen i fare, så vi i stedet for globalisering får regionalisering og konflikter mellem regionerne.

Derfor må vi arbejde for at vækstmålene nås.

Og lykkes det så – hvad så? Ja, så vil det føre til, at BNP i Afrika og Latinamerika efter 25 år ville være 3-4 gange så højt som nu. Det vil naturligvis være strålende, men samtidig vil det give os et miljøproblem uden sidestykke.

Det er denne ”knibtangsmanøvre” mellem befolkningstilvækst, mobilitet, økonomisk vækst, emigration, terrorisme, miljø og bæredygtig udvikling – altså globalisering i bred forstand - som er den helt store udfordring for vor og den kommende generation. Det ligner en umulighed at løse alle problemer på en gang, og alligevel er det dét, vi skal! At give op løser i hvert fald intet. Står man foran et bjerg og siger, det kommer vi aldrig over, kommer man ikke over det, men det kan jo være, man kan komme igennem det. Derfor har kloge mennesker jo fundet på tunneler. Nu skal vi være lige så snedige.

Den første prøve er naturligvis, hvordan vi tackler den udvikling, der allerede er i gang – nemlig Kinas og Indiens forsøg på at bryde ud af fattigdommens fængsel. Som billedet tegner sig i disse år, vil den hastige udvikling i Kina og Indien fortsætte. De har mulighed for at gentage de økonomiske ”mirakler”, som Japan og Sydkorea tidligere har præsteret. Kina topper med direkte udenlandske investeringer i 2002 på 50 mia. USD. Udlandets investeringer i Kina udtrykker tillid til, at Kina fortsat vil være et billigt produktionsland og et vigtigt afsætningsmarked. Kinas andel af den globale eksport er steget fra 1,9 pct. i 1990 til 4,3 pct. i 2001. Samtidig er Kinas andel af den globale import steget fra 1,5 pct. til 3,8 pct.

Vi har i mange år været vidne til outsourcing af løntung produktion – det nye er, at videntung produktion nu også outsources. Omfanget vil øges i takt med, at lande som Indien og Kina tilbyder store mængder højt kvalificerede ingeniører, økonomer, kemikere, IT-programmører osv. Analyse- og udviklingsopgaver vil blive outsourcet. Og hvorfor skulle det stoppe der? Også forsknings- og udviklingsafdelingerne vil i mange tilfælde med fordel kunne flytte, og lønniveauet vil ofte være 1/10 af niveauet i Vesten.

Det er klart, at meget kan gå anderledes. Det er ingen selvfølge, at Kina og Indien kan lægge fattigdommen bag sig. Udviklingen kan blive bremset både af indre politiske forhold og af ydre konflikter - økonomiske, politiske eller militære, hvilket vil fremkalde store regionale og globale konfrontationer og sætte globaliseringen over styr. I øjeblikket er der bare ikke meget, som peger i den retning. Men lykkes det dem at tredoble deres levestandard, som stadig vil være langt under vores, vil det, som Poul Kennedy har påpeget i ”Preparing for the Twenty-first Century” ”ikke alene skade det lokale miljø og sundheden, men også true hele jordens atmosfære”. For at undgå begge katastrofer må vi hjælpe den økonomiske udvikling med vores teknologi og kapital.

Det betyder udflyttede arbejdspladser, der ikke alene vil omfatte arbejdskraftintensiv produktion, men tillige vidensintensive områder, og hvad skal vi så leve af? Af fortsat videns- og teknologiudvikling. Know-how og fornyelse, samtidig med at vi skal forstærke den transatlantiske forbindelse.

Som Joseph Quinlan, der er forsker ved Johns Hopkins Universitet i Washington, for nylig har dokumenteret, er den økonomiske og virksomhedsmæssige integration mellem USA og Europa stigende og fortsat klart dominerende i verden. Selv i lyset af de stigende investeringer og den stigende handel med Asien, er det stadig sådan, at globaliseringen gennemføres hurtigere og dybere mellem Europa og USA end mellem nogen andre kontinenter.

Ikke desto mindre er udfordringen stor og giver risiko for neo-protektionisme. Derfor arbejder EU målrettet i WTO for øget liberalisering og satser på, at 2004 ikke bliver et tabt år i forhandlingerne i Doha-udviklingsrunden.

5. Globaliseringen og EU's udvidelse

Udfordringen for Danmark og dansk erhvervsliv er, at vi skal kunne servicere den efterspørgsel, som genereres af de nye vækstøkonomier i Kina og Indien – direkte og indirekte, samtidig med at vi skal øge vores eksport til det europæiske og amerikanske marked. Alt mens vi investerer dér, skal vi tiltrække kapital her!

I den forbindelse øger udvidelsen vores muligheder og fører til et økonomisk mere dynamisk Europa. Grundlæggende øger udvidelsen både samhandel og investeringer i Europa. I løbet af de sidste 10 år er dette allerede sket i kølvandet på Europa-aftalerne. En række barrierer er fjernet efter de nye lande har tilpasset sig EU's regelsæt, det såkaldte *acquis communautaire*. Denne udvidelse af det indre marked forbedrer virksomhedernes konkurrenceevne.

I sig selv er tiltrædelseslandene interessante markeder. Deres økonomiske vækst vil være et par procentpoint højere end gennemsnittet i EU. Dette skyldes et højere investeringsniveau og en generel teknologisk "catching up"-effekt. Hertil kommer adgangen til midler fra struktur- og samhørighedsfondene. På EU's budgetter i perioden 2004-2006 er afsat 22 mia. EURO til de 10 nye medlemslande. De 14 mia. euro vil gå til de nye lande i Østersøregionen, hvoraf 3/4 vil gå til Polen.

6. De nye muligheder og udfordringer for dansk erhvervsliv

For dansk erhvervsliv har udvidelsen særlige perspektiver. Det gælder både for så vidt angår den efterspørgsel, som de nye EU-lande repræsenterer som markeder, det gælder mulighederne for produktivtetsgevinster via outsourcing, og det gælder Danmarks profil overfor internationale investorer, der overvejer at etablere sig her i landet. Lad mig tage det sidste først:

Danmark som investeringsland

Mange udenlandske virksomheder benytter allerede i dag Danmark som trinbræt til det skandinaviske marked, og med udvidelsen af EU får Danmark en ny mulighed til at agere brohoved ind til de skandinaviske og baltiske markeder.

Danmark tilbyder i forvejen gode rammevilkår for udenlandske virksomheder. Vi har en stabil og stærk økonomi, lave etableringsomkostninger, en højt udviklet infrastruktur, en fleksibel arbejdsmarkedslovning – hvilket alt sammen er med til at drive udenlandske investeringer.

Disse rammevilkår rangeres også højt i internationale analyser, som alle samstemmigt viser, at Danmark er et konkurrencedygtigt land – også i konkurrencen om udenlandske investeringer, som er en naturlig del af globaliseringen som helhed og i udvidelsen af EU.

Det er klart, at det høje danske skattniveau er en hæmsko. For at vi kan stå os i den internationale konkurrence er det derfor vigtigt, at vi fortsætter med at få skatten ned. Begyndelsen hertil tog vi netop pr. 1. januar i år. Men trods skatten står vi os pænt i international sammenligning. Danmark har mange positive ting at byde og bygge på, ikke mindst inden for spidskompetencer som bioteknologi og dele af IT og kommunikation, hvor regeringen nu har foreslået oprettelse af Nordsøfonden til højteknologisk udvikling, hvor nanoteknologi også vil få et megaspring frem. Denne satsning forsøger vi, fordi Danmarks vigtigste ressource er og bliver den menneskelige ressource, og fordi vinderne i den stadige globalisering vil være de lande, som bedst formår at tilpasse sig, udvikle sig og ikke mindst forblive innovative.

Samhandel med de nye EU-lande

Vi har afsat de 16 mia ekstra Nordsøkroner til den særlige indsats. Det er for øvrigt samme beløb, vi samhandler for årligt med de nye medlemslande, men potentialet er langt større.

I de sidste 10 år – fra 1992 til 2002 – er dansk eksport 5-doblet. Det har især været tekstiler, pharmaceutika og maskiner til industrien, som er vokset. Dette afspejler, at dansk erhvervsliv både benytter de nye lande som afsætningsmarkeder for produkter produceret helt eller delvist i Danmark, og som områder, hvortil vi overfører produktioner, bl.a. tekstiler, hvor formentlig kun design og en mindre del af produktionen udføres i Danmark.

For dansk erhvervsliv er tiltrædelseslandene yderligere interessante, fordi meget

tyder på, at deres efterspørgsel heldigvis også vil rette sig mod danske styrkeområder – lad mig kort nævne nogle af de vigtigste:

1. Landbrug og agroindustri

Store dele af Østeuropas landbrug står overfor en gennemgribende modernisering. Her er masser af muligheder for dansk ekspertise og udstyrsleverancer.

2. Miljø- og energisektoren

Der er muligheder inden for drikkevand, spildevandsrensning, jordrensning og affaldshåndtering, kraftværksteknologi, transmissionssystemer og meget mere.

3. Bygge- og anlægssektoren

Den nedslidte og mangelfulde boligmasse skal moderniseres. Danske virksomheder kan levere komponenter og ekspertise.

4. IT & telecom sektoren

IT og Telekommunikations-sektoren giver mulighed for både afsætning, outsourcing og indgåelse af alliancer med nye, innovative virksomheder i Baltikum og Polen.

5. Forbrugsgoder, medicin og fødevarer samt fødevareindustri

Med forbedret levestandard vil der blive mere efterspørgsel efter alle sådanne typer produkter, og listen er naturligvis ikke udtømmende.

Mange danske virksomheder har allerede i flere år aktivt bearbejdet disse markeder – fra Danmark eller via partnerskaber og etableringer på stedet. Østersøregionen udgør i stigende grad et udvidet hjemmemarked for dansk erhvervsliv.

Regeringen har i en af sine seneste publikationer vurderet, at ultimo 2001 udgjorde de direkte danske investeringer i den østlige del af Østersøområdet 18 mia. kr. Det viser, at der er en betydelig dansk interesse for at benytte sig af regionens arbejdskraft, videnmiljøer, energiforsyning mv.

Hermed bidrager udvidelsen af EU til globaliseringen af dansk erhvervsliv. Det styrker virksomhedernes positioner, produktivitet og resultater. Man kan sige, at erhvervslivets optræden i forbindelse med det nye europæiske marked er en generalprøve på, hvordan man skal klare sig på det kommende globale marked. Taber man nu, bliver det svært ikke at tabe endnu mere siden hen. Vinder man nu, har man gode muligheder for ikke at tabe i fremtiden.

7. Afslutning

Her har jeg så, således som jeg blev bedt om, talt om økonomi i forbindelse med udvidelsen, men afslutningsvis vil jeg gerne understrege, at EU's udvidelse den 1. maj 2004 med 10 nye lande i Øst- og Centraleuropa først og fremmest er en investering i fred og stabilitet i Europa. Det er det overordnede og vigtigste. At vi så alle sammen bliver rigere af det, er noget, vi tager med.

I fremtidsperspektivet skal udvidelsen ses i den ramme, som globaliseringen skaber. Her er Kinas og Indiens entré på verdensmarkedet central. Netop her er udvidelsen forudsætningen for, at vi fortsat er på forkant med international udvikling og vækst. Hvordan ville Europas muligheder egentlig se ud i den fremtidige globale konkurrence mellem NAFTA, ASEAN, hvis vi stod uden EU og uden det udvidede EU? Så ville det for alvor se svært ud. Så ville vi ikke stå foran en ny verdensorden, men en ny og fragmenteret verdensorden, som

vi ville få meget lille indflydelse på og meget store problemer med.

Man kan sige, at i kraft af udvidelsen er Europa rustet til at få indflydelse på problemerne. Uden den ville vi få problemer uden indflydelse.

Tak for ordet.

Tags

Det Konservative Folkeparti, EU, Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/perspektiver-ved-eus-udvidelse-for-danmark-og-dansk-erhvervsliv>